

**CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY.
CRIMINAL AND PENAL LAW**

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-37>

**ON ISSUES OF DEVELOPMENT OF CRIMINAL
RESPONSIBILITY FOR COLLABORATION ACTIVITY
(ON THE EXAMPLE OF THE DRAFT BILL NO. 7279 DATED
FROM APRIL 12TH, 2022)**

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ
(НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОПРОЄКТУ РЕЄСТР. № 7279
ВІД 12 КВІТНЯ 2022 РОКУ)**

Akimov M. O.

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of Criminal Law
Department
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Акімов М. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
Національна академія
внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

За вісім місяців від початку збройної агресії проти нашої держави прийняті та набули чинності тринадцять законів про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу (далі – КК) України [1]. Відповідно до них КК України доповнено вісьмома новими статтями, а ще до двадцяти внесені зміни. Не секрет, що такий динамічний розвиток законодавства про кримінальну відповідальність сприймається доволі неоднозначно. При цьому окреме занепокоєння викликають спроби деяких суб'єктів права на законодавчу ініціативу (із посиланням на «брак часу», «нагальну потребу», «суспільний запит» чи щось подібне, а іноді навіть без аргументації своїх дій), реалізувати кримінально-правову політику взагалі без проведення ґрунтовної експертизи законопроектів (чи не беручи до уваги висновки відповідних досліджень). На превеликий жаль, це суттєво впливає на якість

законодавчих ініціатив, зокрема тих, що обумовили появу у чинному КК України новел, про які раніше годі було і думати.

Як відомо, питання визначення колабораціонізму як юридичного поняття та встановлення відповідальності за нього не є новим для нашої держави. Ще під час опрацювання законопроекту «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» передбачалось криміналізувати колабораційну діяльність. Тим не менше до остаточної редакції Закону України № 1207-VII, прийнятого 15 квітня 2014 року [2], відповідні положення не увійшли. Протягом наступних років на розгляд Верховної Ради України було подано декілька законопроектів про запровадження кримінальної відповідальності за колабораціонізм, проте вони не подолали стадію розгляду у профільних комітетах.

Ситуація докорінним чином змінилась після 24 лютого 2022 року: Законом України від 03 березня 2022 року № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» [3] КК України був доповнений статтею 111-1 «Колабораційна діяльність». Навіть обсяг цієї статті (вісім частин, що містять вісімнадцять окремих складів кримінальних правопорушень, та примітка, що складається з чотирьох пунктів) свідчить про складність та багатоаспектність поняття колабораціонізму. Тому не дивно, що практично одразу цю новелу почали критикувати за розбіжності в термінологічному апараті, невідповідність покарання за колабораційну діяльність принципу пропорційності його призначення, складність розмежування даного діяння із суміжними та ін. Реагуючи на ці зауваження, суб'єкти права на законодавчу ініціативу почали пропонувати власні зміни та доповнення до даної статті.

Так, законопроект реєстр. № 7279 від 12 квітня 2022 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підпорядкування українських підрозділів міжнародних компаній регіональним офісам, які знаходяться на території держави-агресора» [4], далі – законопроект 7279, покликаний, на думку розробника, зупинити надання вказівок українським підрозділам міжнародних компаній від регіональних офісів цих компаній, що розташовані на території держави-агресора.

Проте за результатами аналізу положень частини п'ятої статті 111-1 КК України (якою законопроектом 7279 пропонується доповнити чинну статтю) слід констатувати її неоднозначний (якщо не сумнівний) характер. Перш за все вельми спірною виглядає перспектива

криміналізації діяння, що фактично являє собою звичайне провадження господарської діяльності (оскільки за змістом законопроекту 7279 кримінально каране діяння – «порушення обмежень» – визначено як «господарська діяльність юридичної особи, створеної за законодавством України, представництва іноземного суб'єкта господарської діяльності»).

Далі, у текстах частини п'ятої статті 111-1 КК України та пункту другого примітки до цієї статті (у редакції законопроекту 7279) порізному передбачений суб'єкт кримінального правопорушення (відповідно «особа, яка на законних підставах має право діяти від імені відповідної юридичної особи» і «юридична особа та/або посадова особа такої юридичної особи»). На додачу до цього склад кримінального правопорушення сформульований настільки неконкретно, що допускає визнання практично будь-якої дії розташованого в Україні представництва юридичної особи від імені, або в інтересах, або на виконання вказівок головного офісу (чи його службової особи), дислокованого на території держави-агресора, кримінально протиправною. Це не тільки створює широкі можливості для корупційних зловживань з боку правоохоронних та наглядових органів і їх службових осіб, але і порушує принцип правової визначеності, на обов'язковому дотриманні якого вже неодноразово наголошували Конституційний Суд України, Верховний Суд та Європейський суд з прав людини.

Діяння, що розглядається, вчинюється іноземним громадянином за межами України. Але іноземці, що не проживають постійно в Україні і вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України (частина перша статті 8 КК України). З огляду на викладене уявляється малоймовірною вірогідність доведення того, що провадження господарської діяльності (у розумінні пропонованої частини п'ятої статті 111-1 КК України, в редакції законопроекту 7279), навіть будучи сформульоване як тяжкий злочин, посягає безпосередньо на інтереси України, а надто на права і свободи її громадян.

Слід також наголосити, що діяння, передбачене у пропонованій частині п'ятій статті 111-1 КК України (в редакції законопроекту 7279), обумовлює необхідність передбачити – крім кримінального покарання для фізичної, (зокрема службової) особи – також і заходів кримінально-правового характеру для юридичної особи, від імені або в інтересах якої

діє така фізична (зокрема службова) особа. Проте суб'єкт права на законодавчу ініціативу чомусь жодних подібних пропозицій не вносить.

Нарешті, санкція за кримінальне правопорушення, передбачене частиною п'ятою статті 111-1 КК України (у редакції законопроекту 7279), передбачає лише основне кримінальне покарання у виді штрафу, що є явно неадекватним для посягання на основи національної безпеки України, і зовсім не згадує про такі додаткові види кримінальних покарань як конфіскація майна та позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю.

Підсумовуючи викладене, залишається тільки висловити сподівання на те, що законопроект 7279 у запропонованому вигляді не буде прийнятий, а його розгляд у профільному комітеті Верховної Ради України завершиться висновком про відхилення або про суттєве доопрацювання.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-VII#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03 березня 2022 року № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підпорядкування українських підрозділів міжнародних компаній регіональним офісам, які знаходяться на території держави-агресора : законопроект реєстр. № 7279 від 12 квітня 2022 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39419> (дата звернення: 23.10.2022).